

SAMSUN YÖRESİ'NDE GEÇİŞ DÖNEMLERİYLE (DOĞUM, SÜNNET, EVLİLİK VE ÖLÜMLE) İLGİLİ YAŞAYAN HALK İNANÇLARI VE BUNLARA AİT UYGULAMALAR

BEKİR ŞİŞMAN*

I. DOĞUMLA İLGİLİ YAŞAYAN HALK İNANÇLARI VE BUNLARA AİT UYGULAMALAR

Doğum; sünnet, evlilik ve ölümle birlikte hayatın dört geçiş döneminden birincisidir. İnsan hayata doğumla birlikte adım atar ve yaşamaya başlar. Yörede çocuk sahibi olmak, özellikle de erkek çocuk sahibi olmak herkesin isteğidir. Çocuğu olmayan kadınlara iyi gözle bakılmaz, arkalarından türlü dedikodular yapılır. Bu arada doğacak bebeğin sağlıklı olması da önemlidir.

Doğumla ilgili uygulamalar daha gebelik öncesi dönemde başlar. Gebe kalamayan kadınların gebe kalmaları, erkek çocuğu olmayanların erkek çocuğa kavuşmaları için yoğun faaliyetler olur. Bu faaliyetlerden en önemlisi bir yatağı ziyaret etmek, orada dilek dilemek ve adak adamaktır (Fotoğraf: 1). Daha sonra gebelik döneminde doğacak çocuğun sağlıklı olması için birtakım şeylere dikkat edilir. Bu dönemde en çok merak edilen konu bebeğin cinsiyetidir. Gebelik döneminde bebeğin doğduktan sonraki ihtiyaçlarını karşılamaya matuf bazı hazırlıklar da yapılır.

Başarılı bir doğumdan sonra artık bebek dünyaya gelmiştir. Bundan sonra onun özenle büyütülmesi ve her türlü tehlikelere karşı korunması dönemi başlamıştır. Bebeğin doğumdan hemen sonra tuzlu su ile yıkanması ve kundaklanması gerçekleştirilir. Özellikle doğumdan sonraki kırk günlük dönem hem bebek hem de anne için çok önemlidir. Bu dönemde anne çok dikkatli davranır ve çevresi de ona bu konuda yardımcı olur.

---

* Yard. Doç. Dr., O.M.Ü., Fen-Edebiyat Fak., Türk Dili ve Ed. Böl., SAMSUN.

Daha sonra bebek büyüdükçe çocukluk ve oyun dönemi başlar.

Bu konuyla alakalı olarak tespit edilen inanç ve uygulamalar dört başlık altında toplanmıştır:

1. Doğum Öncesiyle İlgili İnanç ve Uygulamalar.
2. Doğum Esnasıyla İlgili İnanç ve Uygulamalar.
3. Doğum Sonrasıyla İlgili İnanç ve Uygulamalar.
4. Çocukla İlgili İnanç ve Uygulamalar.

1.1. Doğum Öncesiyle İlgili İnanç ve Uygulamalar:

- * Hamile kadın cenazeye bakarsa doğacak çocuğunun benzi sarı olur (Ataköy, Gölalan, Tuzaklı ve Toybelen Köyü).
- * Hamile kadın aşerdiği dönemlerde ciğer, çilek, zeytin, salça ve nar gibi yiyeceklerden yedikten sonra ellerini yıkamadan yüzüne ya da vücudunun herhangi bir yerine değdirirse, doğacak olan çocuğunun da vücudunun aynı yerinde yediği gıdanın rengine benzer bir iz oluşur (Samsun Yöresi).
- * Hamile kadın aşerdiği dönemlerde kime zıt olursa çocuğu ona benzer (Ataköy Köyü).
- * Çocuğun anne karnında ilk çabaladığı anda anne kime bakarsa çocuk ona benzer. Hatta o anda köpeğe, kediye, merkebe baksa doğacak çocuğunun gözleri bu hayvanların gözlerine benzer (Samsun Yöresi).
- * Hamile kadın elma yerse doğacak çocuğu güzel olur. Ayva yerse çocuğun benzi sarı olur (Demircisu Köyü).
- * Süpürgeye oturan kadının kızı çok olur (Kaleboğazı Köyü).
- * Hamile kadının yüzü beneklenirse kız çocuğu doğurur; yüzü beyaz olursa erkek çocuğu doğurur (Kaleboğazı Köyü).
- * Hamile kadının karnı sivri olursa erkek, kalçası genişlerse kız çocuğu doğurur (Samsun Yöresi).
- * İğne hamile kadına elden verilmez, yere konularak verilir. Eğer elden verilirse doğacak çocuk çok zayıf doğar (Kaleboğazı Köyü).
- * Bir kadının çocukları sürekli ölüyorsa, o kadın tek evlilik yapmış olan kırk tane kadından kırk yama alıp bir elbise diker, onu çocuğuna giydirirse, o çocuğu ölmez (Tuzaklı Köyü).
- * Çocuk düşürmek isteyen hamile kadın "Ebekümeçi" otunu kaynatıp içer ve rahmine koyarsa çocuğu düşer (Toybelen Köyü).

* Çocuğu olmayan kadını buğuya (özellikle kaynayan sütün buğusuna) oturturlar. Böylece hamile kalması sağlanır (Toybelen Köyü).

* Çocuğu olmayan kadın denizde kayıkla gezdirilirse çocuğu olur (Toybelen Köyü).

* Hamile kadın güzelleşirse kız çocuğu; yüzünü sis basar, çirkinleşirse erkek çocuğu dünyaya getirir (Samsun Yöresi).

* Doğacak olan bebek hamile kadının sağ tarafında çabalarsa oğlan olduğuna, sol tarafında çabalarsa kız olduğuna işaretir (Şehir Merkezi).

* Ana karnındaki çocuk üç buçuk ayda çabalarsa (canlanırsa) erkek olduğuna, dört buçuk ayda çabalarsa kız olduğuna işaretir (Şehir Merkezi).

* İki minderden birinin altına bıçak, diğerinin altına makas konulur. Anne adayının bu minderlerden birine oturması istenir. Eğer altında bıçak olan mindere oturursa erkek, makas olan mindere oturursa kız çocuğu doğurur (Samsun Yöresi).

I.2. Sübyan Muskası:

Çocukları yaşamayan bazı kadınlar hamile olduklarında doğacak olan çocuklarının yaşamaları için bir hocaya muska yazdırırlar. Yazılan bu muskaya "Sübyan muskası" denilir (Samsun Yöresi).

I.3. Doğum Esnasıyla İlgili İnanç ve Uygulamalar:

* Doğum sancısı çok olan kadının günahları af olur (Şehir Merkezi).

* Bebeğin göbeği uzun kesilirse sesi gür olur (Ataköy Köyü).

* Erkek çocuğu doğuracak kadının doğum sancısı sırtından başlar, kız çocuğu doğuracak kadının sancısı ise kasıklarından başlar (Ataköy Köyü).

I.4. Doğum Sonrasıyla İlgili İnanç ve Uygulamalar:

* İki kırklı kadın (Doğumlarından sonra aradan kırk gün geçmemiş olan loğusa kadınlar) birbiriyle karşılaşamaz. Eğer karşılaşılırsa çocukları basık olur, yani yürüyemez (geç yürür). Fakat farkında olmadan karşılaşılırsa oğlu olan kadın ekmeğe tuz koyar ve onu kızı olan diğer kırklı (loğusa) kadına verir. Kızı olan kadın onu yer ve oğlu olan kadın artık onun yanında oturabilir (Samsun Yöresi).

* İki kırklı çocuk birbiriyle karşılaşamaz. Şayet karşılaşılırsa birbirlerini basarlar (özellikle kız çocuğu erkek çocuğunu basar) ve basık olurlar, yürümeleri geç olur (Samsun Yöresi).

- * Yeni doğmuş olan bebek çok emzirilirse ağzı kokar (Büyükkolpınar Köyü).
  - * Bebeğin ağzı çok kokarsa dayısının ayakkabısı ile su içirilir (Ataköy Köyü).
  - * Bebeğin ağzı çok akarsa dayısının çorabı ile ağzı silinir (Demircisu Köyü).
  - * Bebeğin ağzı öpülürse ağzı akar. Ağzı akan çocuğun ayağına dayısının ayakkabısıyla vurulursa akıntı durur. Yine ağzı akan çocuğun ağzına dayısının ayakkabısıyla vurulursa ağız akması önlenmiş olur (Büyükkolpınar Köyü).
  - * Çocuğu ölen bir kadın yıkanmadan önce, sonradan doğacak olan çocuklarının yaşaması için hamailden geçirilir (bir çeşit muska başından aşağıya dolandırılır) (Büyükkolpınar Köyü).
  - * Yeni doğmuş olan bebek çok kusarsa bir parça koyun yünü alınır ve bebeğin elbisesine dikilir. Böylece bebeğin kusması kesilir (Demircisu Köyü).
  - * Loğusa kadın düğüne giderse sütü kaçar (kesilir). (Demircisu Köyü).
  - * Loğusa kadın düğüne gidemez. Şayet giderse gelin basık olur (çocuğu olmaz); ya da loğusa kadının bebeği basık olur (geç yürür) (Şehir Merkezi).
  - * Loğusa kadın cenazeye giderse bebeği basık olur (Şehir Merkezi).
  - * Kırkı çıkmamış çocuğun bezleri akşamdan sonra dışarıda bırakılmaz. Bırakılırsa çocuk ağlangaç olur, devamlı ağlar (Demircisu Köyü).
  - * Hayızlı (aybaşı olan) kadın kırklı çocuğu ellere çocukta loğusa denesi (sivilce) çıkar, saçları dökülür (Demircisu Köyü).
  - * İlk doğan çocuk yeni (hiç kullanılmamış) beşiğe konulmaz, daha önce kullanılmış olan bir beşiğe konulur. Daha sonra doğan çocukların yeni beşiğe konulmasında bir mahzur yoktur (Gölalan Köyü).
  - * Çocuk doğduktan bir müddet sonra düşen göbeği beşiğe bağlanır. Daha sonra o göbek çocuğun yıkanacağı suya konulur ve bu su çocukta sivilce çıkmasını önler (Gölalan Köyü).
  - * Yeni doğmuş olan bir çocuğun kötü iyelerden kurtulması için yanında def veya tas-tabak gibi ses getirebilecek nesnelere vurulur (Gölalan Köyü).
  - * Âdetli kadın çocuğun üzerine gelirse çocukta yara çıkar (Kaleboğazı Köyü).
  - * Çocuk doğduktan sonra üç gün içerisinde sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okunarak ismi verilir (Samsun Yöresi).
  - * Çocuk doğduktan sonra camide okunacak ilk vakit ezanına kadar çocuğa meme (anne sütü) verilmez (Kaleboğazı Köyü).
  - * Çocuğu olan kadın cuma, arefe ve bayram günleri dikiş dikemez.
- Eğer dikerse öldükten sonra ona çocukları su getirirken, getirdikleri kap delinir;

su getiremezler (Kaleboğazı Köyü).

* Bebeğin ağzı çok akarsa budişlerinin çıkacağına işarettir (Karakavuk Köyü).

* Bebek yıkandıktan hemen sonra emzirilirse ağzı kokar (Karakavuk Köyü).

* Yeni doğmuş olan bebeğin göbeği ahıra atılırsa çocuk malcı (sığırcı) olur (Tuzaklı Köyü).

* Yeni doğan bir çocuğun bir müddet sonra düşen göbeği evde saklanırsa çocuk büyüdüğünde evci olur, eve bağlanır. Dışarıya atılırsa dışarıyı sever, eve gelmek istemez (Toybelen Köyü).

* Yeni doğmuş olan çocuğun bezleri gece dışarıda bırakılırsa (özellikle ilk kırk gün), elbisesini ay gördü, ay uşağı oldu denilir. Bunun neticesinde de çocuk ishal olur, dışkısı çok kötü kokar, benzi sararır. Bu rahatsızlığı gidermek için evde bulunan güve (küçük kurtçuk) çocuğun yüzüne sürülür (Toybelen Köyü).

* Yeni doğan bebek, ellerini sürekli yumuk tutarsa bu, onun ileride cimri olacağını, açık tutarsa cömert olacağını gösterir (Ataköy, Gölalan, Tuzaklı ve Toybelen Köyü).

* Yeni doğmuş bebek tuz ile yıkanmazsa büyüdüğünde vücudu ve teni çok kötü kokar (Samsun Yöresi).

* Anne, bebeğinin yanından ayrıldığında göğüslerinden süt gelirse bu olay, bebeğinin o anda ağladığına işarettir (Samsun Yöresi).

* Bir ailenin doğan çocukları sürekli ölüyorsa bunun önlenmesi için yeni doğan çocuklara Yaşar, Satı, Satılmış, Dursun, Dursune, Durdu, Durmuş gibi isimler verilir (Samsun Yöresi).

* Bir ailenin sürekli kız çocuğu oluyorsa ve erkek çocuk da çok arzu ediliyorsa en son doğan kız çocuklarına Yeter, Döne, Döndü, Songül gibi isimler verilir (Samsun Yöresi).

* Bir ailede artık daha çocuk istenmiyorsa en son doğan çocuklara Sonnur, Soner gibi isimler verilir (Samsun Yöresi).

* Bebek dünyaya geldikten sonra göbeği tekbirlerle kesilir. Kesilme işlemi erkek bebeklerde göbek bağı bebeğin sağ memesine kadar ölçülerek, kız bebeklerde ise sol memesine kadar ölçülerek kesilir (Şehir Merkezi).

* Erkek bebeğin kesilen göbeği malcı olması için ahıra, kızınki ise mutfakçı olması için mutfağa atılır (Şehir Merkezi).

* Kırkı çıkmamış (kırklı) çocuk cuma günü ve doğduğu gün hariç kırk gün boyunca her gün yıkanır. Eğer doğduğu gün (eğer salı günü doğmuşsa, daha sonraki haftalarda salı günleri) yıkanırsa çocuk büyüdüğünde giydiği elbise ona yakışmaz.

Cuma günleri yıkanırsa giydiği ya da giyeceği elbiseler tez eskir (Şehir Merkezi).

* Kırkı çıkmamış (loğusa) kadın bir eve misafir olduğunda orada yedirilir, içirilir; ya da ona yumurta verilir. Nazar değmemesi için yüzüne un veya tencere karası sürülür. Eğer bunlar yapılmazsa o eve fare veya haşere musallat olur (Şehir Merkezi).

* Loğusa kadın, dışarı çıkması gerektiğinde yanına bir parça ekmek ve bir parça kömür alır; bunlar çocuğun korunması için kundağa konulur (Şehir Merkezi).

I.5. Kırkbasması:

Kırkı çıkmamış iki bebek karşılaşır veya bir araya getirilirse kırkbasması olur. Ayrıca kırkı çıkmamış bebeğin bulunduğu eve tartılmamış et girerse yahut cenazeden gelen bir kişi doğruca bebeğin üzerine alınırsa yine “kırkbasması” olur. Kırkbasmasına uğrayan çocuklar geç yürümeye başlarlar, zayıf ve çelimsiz kalırlar. Böyle çocuklara “kırkbasığı” olmuş denilir.

Bu yüzden kırklı iki çocuğun birbiriyle karşılaşmaları önlenir. Eve tartılmamış et getirilir ve çocuk o ete bastırılır. Eğer bir kişi cenazeden gelmişse önce başka odaya, sonra çocuğun yanına alınır.

İki kırklı çocuk karşılaşırsa anneleri birbirlerinin yakalarına iğne takarlar ve birbirlerinin ağızlarına lokma verirler. Böylece çocuklarının kırkbasığı olmasını engellerler.

İki bebeğin karşılaşmasından dolayı çocuklar basık olursa buna “çocuk basığı” denir ve genelde kız bebekler erkek bebekleri basar. Eve et gelmesinden dolayı çocuk basık olursa buna “et basığı” denir. Cenazeden gelen kişinin doğruca çocuğun yanına alınmasından dolayı çocuk basık olursa buna da “cenaze basığı” denir. Ayrıca evin yanından cenaze geçerken kırklı çocuk hemen ayağa kaldırılır. Aksi takdirde çocuk yine basık olur ve bu şekilde basık olma hadisesine de “cenaze basığı” denir.

İki kırklı (loğusa) kadın karşılaştıklarında da yine çocukları kırkbasığı olur. Bu yüzden karşılaşan iki loğusa kadın birbiriyle kucaklaşırlar, birbirlerini kaldırırılar veya birbirleriyle iğne değiştirirler.

Eğer tüm dikkatlere rağmen çocuk basık olmuşsa, yani kırk gün içerisinde ayakta duramıyor, bir yaşında da yürüyemiyorsa o zaman bu olumsuzluğun giderilmesi için birtakım uygulamalar yapılır. Şöyle ki :

Tartılmış et alınır, bebeğin üzerinde yıkanır. Bebek çarşafa sarılır, mezarlıkta yıkanır. Veya yeni bir mezarın üzerinde yıkanır. Bebeğin saklanmış olan göbeği bir suya konulur, o su ile bebek yıkanır. Ya da bebeğe üç yol ağzında mum dökülür.

Bir de en yaygın uygulama olarak yürüyemeyen çocukların iki ayağı bir iple bağlanır. O ip cuma günü, cuma namazından ilk çıkan kişiye kestirilir, böylece çocuğun basıklığının giderilmesi ve yürümesi sağlanır (Samsun Yöresi).

I.6. Alkarısı:

Bazı yerlerde cadı karı olarak da nitelenen, fakat mahiyeti tam olarak anlaşılabilen bir varlık kırılanmamış çocukları boğup öldürmekte, bazen onları kaçırmaktadır. Bu yüzden çocuklar alkarısından korunmaları için kırk güne kadar yalnız bırakılmaz, yattıkları yere çakı, bıçak, makas, süpürge silâh gibi şeyler konulur. Bunlardan korkan alkarısının çocuğa bir şey yapamayacağına inanılır (Samsun Yöresi).

I.7. Kırklama:

Bebeğin ve annesinin doğumdan kırk gün sonra özel bir şekilde yıkanmalarına "kırklama" denilir. Kırklama şöyle yapılır:

Önce bir kaba kırk adet küçük taş ve kırk kaşık su konulur. Daha sonra bu suya üç ihlâs, bir fatiha süresi okunup üflenir. Çocuk yıkandıktan sonra bu su, içinde tespih ve yüzük bulunan bir ilistirin^{*} yardımıyla çocuğun başından aşağıya dökülür. Daha sonra kabın dibinde kalan az miktarda su da evin içine serpilir Böylece çocuğun kırklanması yapılmış olur. Aynı şekilde anne de yıkanarak kırklanması yapılır.

Suyun içine konulan taşlar çocuğun ve annenin taş gibi sağlam olmalarını simgeleştirir. Önce mutlaka çocuk, sonra anne kırklanır. Kırklama kırk günden önce olursa çocuk huysuz olur. Annenin kırklanmasıyla loğusalık dönemi de bitmiş olur (Fotoğraf: 2).

Anne, kırlandıktan sonra yeni elbiselerini giyer ve çocuğun üzerine gelir. Bu arada çocuk hemen ayağa kaldırılır ve anneye üç kez "çocuk mu ağır, sen mi?" diye sorulur. Anne de "çocuk ağır" der. Böylece annenin çocuğu basması önlenmiş olur. Ayrıca çocuk, kırlandıktan sonra, anne de kırklanana kadar emzirilmez.

Anlattığımız bu uygulamalar çocuğa doğumdan yirmi gün sonra da uygulanabilir. Buna ise "yarı kırklama" denilir (Samsun Yöresi).

* Çocuk aynaya bakarsa zayıflar (Şehir Merkezi).

* Çocuğun ağzı akarsa dayısının ayakkabısı ile çocuğa su içirilir. Bu işlem çocuğun ağzının akmasını durdurur (Şehir Merkezi).

---

* Süzgeç.

- * Çocuğun tırnağı kesilirse hırsız olur (Samsun Merkezi).
- * Çocuğa oklava ile vurulursa çocuğu olmaz (Şehir Merkezi).

I.8. Çocukla İlgili İnanç ve Uygulamalar:

- * Küçük çocuk aynaya bakarsa benzi sararır (Ataköy Köyü).
- * Çocuk ilk konuşmaya başladığında anne derse ondan sonra doğacak çocuk kız, baba derse erkek olur (Ataköy Köyü).
- * Çocuk birinin kucağına bevlederse, bu, o insana uğur getirir (Ataköy Köyü).
- * Sümüğünü yiyen çocuk zeki olur (Ataköy Köyü).
- * Çocuğun alnı açık, ön dişleri seyrek olursa nasibi bol olur (Ataköy Köyü).
- * Küçük çocuğun ensesinden öpülürse, çocuk büyüdüğünde inat olur (Ataköy Köyü).
- * Uyku böceği çocuğun beşiğine konulursa çocuk rahat uyur (Demircisu Köyü).
- * Çocuğun ilk kesilen saçı gömülür. Eğer ayak altında kalırsa çocuğun başı sürekli ağrır (Demircisu Köyü).
- * Süpürgeyle çocuğa vurulursa çocuk büyümmez (Kaleboğazı Köyü).
- * Çocuk eli açık uyursa nasibi açık olur, kapalı uyursa nasibi kapalı olur (Kaleboğazı Köyü).
- * Bazı çocukların yıldızı düşük (alçak) olur, nazara tez gelir. Yörede nazara geldiğine inanılan çocuğa yapılan ilk müdahale kurşun döktürme eylemidir (Fotoğraf: 3).
- * Çocuğun avucundaki çizgilerin arası açık olursa o çocuk ileride zengin olur; nasibi açık olur (Karakavuk Köyü).
- * Çocuğun avucu öpülürse büyüdüğünde cömert olur (Tuzaklı Köyü).
- * Çocuk cuma günü yıkanmaz. Yıkanırsa büyüdüğünde kendisine elbise yakıştıramaz (Tuzaklı Köyü).
- * Çocuğun üzerinden geçilirse boyunun uzaması yavaşlar. Eğer kazaen geçilmişse tekrar geri geçilir (Ataköy, Gölalan, Tuzaklı ve Toybelen Köyü).
- * Çocuk ensesinden öpülürse büyüdüğünde inat olur (Ataköy, Gölalan, Tuzaklı ve Toybelen Köyü).
- * Küçük çocuk ayaklarını uzatır, birbirinin üzerine koyarsa bu, yeni bir kardeşinin olacağına işarettir (Şehir Merkezi).
- * Çocuk eğilip iki bacağıının arasından geriye doğru bakması misafir geleceğine

işarettir (Samsun Yöresi).

* Bebek ağzında biriken suyu dışarı doğru püskürtür veya köpürtürse bu, yağmur yağacağına işarettir (Şehir Merkezi).

II. SÜNNETLE İLGİLİ YAŞAYAN HALK İNANÇLARI VE BUNLARA AİT UYGULAMALAR

Sünnet görünüşte bir erkeğin cinsel organından bir miktar derinin cerrahî müdahale sonucu alınması gibi görülmektedir. Fakat işin bir de dinî ve bilimsel yönü vardır. Sünnet her şeyden önce Hz. Muhammed'in buyruklarıyla Müslümanların uyguladığı bir dinî vecibedir. Sünnet olmak, tüm Müslümanlar için terk edilmez bir sünnettir (Yani Hz. Muhammed'in uyguladığı ve uygulattığı fiillerden biridir). Sünnetin çocukluk döneminde yapılması uygundur ve böyle tavsiye edilmiştir. Bir gayrimüslim hangi yaşta olursa olsun Müslüman olduktan sonra mutlaka sünnet olur.

Sünnetin bilimsel yönü ile ilgili olarak kimi bilim adamları ise, çeşitli hastalıkları önleyeceği, erkek için birtakım faydalar sağlayacağı bir yaklaşım bulunmaktadır.

Müslüman olan toplumumuzda, aileler çocuklarının sünnet olmasına son derece önem gösterirler. Sünnet törenlerini bir bayram ve şölen havasında icra ederler. Dost, akraba ve komşular sünnete katılırlar ve sünnet olan çocuğa takı takarlar. Bu arada tören sahipleri de misafirlere çeşitli ikramlarda bulunurlar. Çocuk sünnet olurken sünnetçiye yardım eden ve bu arada çocuğu tutan kişiye de "kirve" denilir. Yörede kirveye karşı çok büyük ilgi ve saygı gösterilir.

Sünnet olmak bir çocuğun yavaş yavaş ergenliğe ve delikanlılığa geçiş dönemini simgeler. Çocuklar ilkokulu bitirmeden mutlaka sünnet olurlar. Yörede sünnetle ilgili olarak tespit edilen inanış ve uygulamalar şunlardır:

* Sünnet yapıldıktan sonra kesilen (alınan) parça mutlaka toprağa gömülmelidir (Kaleboğazı Köyü).

* Kesilen parça (kabuk) cami kenarına atılırsa sünnet olan çocuk dindar olur. Kahvehane kenarına atılırsa kahvehaneci olur, okul kenarına atılırsa okur, öğrenimini tamamlar vs. (Samsun Yöresi).

* Sünnet anında çocuğu tutan, sünnetçiye yardım eden ve sünnet masraflarını karşılayan kişiye kirve denilir. Kirve babadan daha ileri bir konumdadır. Sünnet olan kişi kirvesinin kızını alamaz (Fotoğraf: 4) (Samsun Yöresi).

* Çocuklar sünnet olurken ağlar. Annelerinin, onların ağlamalarını işitmesi iyi sayılmaz ve çocuğunun sünnet olurken ağlama sesini işiten annenin daha sonra gelini ile anlaşamayacağına inanılır. (Şehir Merkezi).

* Bir anne çocuğu sünnet olurken, sünnet anında avuçlarının içini suya değdirir, bir müddet bekletirse ileride kıskanç kaynana olmaz (Şehir Merkezi).

* Demircisu Köyü'nde çocuklar yalnız sünnet edilmezler. Birden fazla (genellikle iki) çocuk beraber sünnet edilir. Eğer bu mümkün olmazsa o zaman yalnız sünnet olan çocuğun yanında bir de horoz kesilir. Horoz, bulunamayan sünnet arkadaşını simgeler.

III. EVLİLİKLE İLGİLİ YAŞAYAN HALK İNANÇLARI VE BUNLARA AİT UYGULAMALAR

İnsan hayatının en önemli geçiş dönemlerinden biri de evliliğdir. Yörede aileler oğullarına uygun bir eş arama telâşına kapılırken, kızı olan aileler de kızlarını iyi bir ailenin istemesini arzu ederler.

Yörede evlilik genellikle görücü usulüyle olurken, özellikle şehirde eşlerin birbirlerini tanıyıp sevmeleri sonucu evlenmeler de gittikçe artmaktadır. Yörede erkekle kız birbirlerini gördükten sonra erkeğin ailesi kıza dönürücü gider. Kızın sözü kesildikten sonra her iki tarafta tatlı bir telâş başlar. Önce aileler arasında söz yüzüğü takılır, daha sonra nişan yapılır. İşte bu nişanlılık döneminde her iki tarafta da oldukça yoğun hareketlilik görülür. Kız tarafı çeyiz hazırlığı üzerinde dururken, erkek tarafı da altın ve eşya alımı için hazırlıklar yapar. Köylerde tüm ev eşyasını (yatak odası, misafir odası, mutfak takımı vb.) erkek tarafı yapar. Şehirlerde daha çok, yatak odası kız tarafınca, evin diğer eşyası da erkek tarafınca karşılanır.

Düğün günü gelip çatar. Köylerde daha çok davul ve zurnalı düğünler tercih edilir. Şehirde ise düğün salonları tercih edilmektedir. Bazı aileler ise düğünlerini evde, konuklara ziyafet vererek yapmaktadır.

Düğünden bir gün sonra yapılan “duvak” töreni ve birkaç gün sonra da kızın ailesine “geriliğe (ziyarete) gitme” âdeti yörede özellikle uygulanmaktadır.

Görüldüğü gibi evlilik hadisesi düğün öncesi (söz ve nişan), düğün günü ve düğün sonrası dönemlerini kapsamaktadır.

Bu bağlamda yörede tespit edilen inanış ve uygulamalar şunlardır:

III.1. Evlilik Öncesiyle İlgili İnanç ve Uygulamalar:

* Bir ailenin kızını isteyenler gizlice kızın evinden tuz çalarlarsa, kızı kolay alırlar (Ataköy Köyü).

* Isık çalan kızın evleneceği erkek titiz olur (Ataköy Köyü).

* Kız istemeye giden erkek tarafının mensupları iç çamaşırlarını ters giyerlerse

kızı kolay alırlar (Ataköy Köyü).

* Evdeki bekârlardan, ayak parmaklarından birincisi diğerlerinden uzun olanı önce, ikincisi uzun olanı ondan sonra evlenir (Ataköy Köyü).

* Demircisu Köyü'nde erkek tarafı kız istemeye giderken damat adayının babası beline bir yular bağlar. Böylece kız tarafı bağlanmış olur ve kızın sözü kolayca alınır.

* Evdeki bekâr erkek evden kaçıyor, huzursuzluk çıkarıyor ve kimseyle konuşmuyorsa, bu, evlenmek istediğini gösterir (Karakavuk Köyü).

* Kız istemeye gidilirken damat adayının annesi kızın sözünü kolayca alabilmeleri için çemberini (yazmasını) ters takar ve:

“Ak bakla / Kara bakla / Allah'ım sen ağzını dilini bağla” der ve yola çıkar (Toybelen Köyü).

* Oğullarını nişanlayan aileler alacakları gelinin uğurlu ya da uğursuz olduğunu anlamak için nişanın yapıldığı gün evlerine bir kilo tuz alırlar. Bu tuz evde tüketilinceye kadar ev halkının başına bir kaza, belâ, sıkıntı gelirse bunu alacakları gelinden bilirler ve onun uğursuz olduğuna hükmederler. Şayet bu zaman içerisinde herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmazlarsa alacakları gelinin uğurlu olduğuna inanırlar (Toybelen Köyü).

* Kız istemeye giden erkek tarafı mensupları çoraplarını ters giyerlerse kızı kolay alırlar (Şehir Merkezi).

III.2. Düğün Günüyle İlgili İnanç ve Uygulamalar:

* Düğün günü gelinin bindiği taksi siyah olursa bahtı da siyah olur (Ataköy Köyü).

* Geline uğur getirmesi için düğün günü yeşil duvak takılır (Büyükkolpınar Köyü).

* Gelin, güvey evine geldikten sonra kapıdan içeri girerken önüne boyunduruk konulur. Gelin boyundurduğun üzerinden geçerse güçlü olur (Demircisu Köyü).

* Derecik Köyü'nde ise aynı düşünce ile gelini bakır bir kazana bastırırlar.

* Gelin, güvey evine geldikten sonra kapıdan içeri girerken önüne ağaç kaşık konulur. Gelin bu kaşığa ayağıyla vurur. Eğer kaşık kırılmazsa gelin ileride kaynanasını kırarak demektir. Bu yüzden ne yapıp yapılır, geline kaşık kırdırılır (Demircisu Köyü).

* Kına gecesi veya düğün günü ağlamayan gelin makbul sayılmaz. Ağlayan gelin ise ileride zengin olur (Demircisu Köyü).

* Gelin, güvey evine geldikten sonra ev halkından biri bir miktar çivi ve kül alır, ocağa atar. Böylelikle evdeki uğursuzluk dağılmış (giderilmiş) olur (Demircisu Köyü).

* Gelin, baba evinden ayrılıp güvey evine götürülürken, geride kalandan birisi de kız evinden kül, kaşık veya tuz alır, güveyin evine götürür. Bu şekilde kız, baba evinden tamamen koparılmış, koca evine bağlanılmış olur (Demircisu Köyü).

* Gelin, güvey evine girerken kapıda kaynanasının koltuğunun altından geçirilir. Böylelikle gelin kaynanasının hakimiyetine girmiş olur (Demircisu Köyü).

* Gelin, güvey evine geldiğinde ilk çocuğunun erkek olması için beyaz kabağa oturtulur (Gölalan Köyü).

* Nikâh, kıyılmadan önce nikâh kıyacak kişi, evlenecek olan çiftin mutlu olmaları ve kötü iyelerden korunmaları için duvara bir bıçak saplar. Bıçak nikâh sonuna kadar orada durur (Gölalan Köyü).

* Gelin, güvey evine atla gelir, ata sağ taraftan biner, sol taraftan iner (Karakavuk Köyü).

* Gelin, güvey evine gitmek üzere ata bindiği zaman, tatlı dilli olması için üzerine şeker atılır (Kızıloğlak Köyü).

* Gelin, güvey evine geldikten sonra hemen bir koç, koyun veya tavuk kesilir. Burada önemli olan kan akıtılmasıdır. Bu kan belâları, sıkıntıları giderir, kazaları önler (Karakavuk Köyü).

* Gelin, güvey evine geldikten sonra kapıda su dökülür. Evliliğin sular gibi uzun ömürlü olması temenni edilir (Karakavuk Köyü).

* Gelin, güvey evine getirilirken bir dereden geçmek icap ederse, gelebilecek uğursuzluğu önlemek için suya bozuk para atılır (Tuzaklı Köyü).

* Gelin, güvey evine erkek atla getirilir. Çünkü cin ve peri erkek atın yanına yaklaşamaz (Tuzaklı Köyü).

* Gelin, almaya gidildiğinde erkek tarafından birisi gizlice kızın babasının evinden kaşık çalar; bunu, o köyden kendi köyelerine başka bir kızın daha gelin olarak gelmesi için yapar. Aynı temennilerle bu defa kız tarafı düğünden bir gün sonra yapılan duvak merasimine geldiklerinde güveyin babasının evinden bir kaşık çalıp götürürler (Toybelen Köyü).

* Gelin, güvey evine ilk çocuğunun erkek olması için erkek atla getirilir (Ataköy, Gölalan, Tuzaklı ve Toybelen Köyü).

* Düğün günü gelin almaya gidildiğinde gizlice gelinin babasının evinden hamur mayası, süpürge teli, bir tabak pilâv veya bir miktar toprak alınıp güvey evine

getirilir. Bu şekilde gelinin güvey evine bağlılığı artar (Şehir Merkezi).

* Gelin, güvey evine girerken uysal ve dindar olması temennisiyle önüne koyun postu serilir ve ona basarak geçmesi sağlanır (Şehir Merkezi).

* Gelin, ve damat günlerinin bolluk ve bereketli geçmesi için düğünde birlikte oynarlar (Şehir Merkezi).

* Düğününde kar yağın bir kişinin kazan dibi yediğine inanılır. Bu yüzden bekârlara kazan dibi yedirilmez (Şehir Merkezi).

* Kına gecesi gelinin, düğün günü damadın, duvak günü kaynananındır. O günlerde olabilecek olumsuz bir durum onların şansına sayılır (Şehir Merkezi).

* Gelin almaya gidildiğinde kız evinden bardak, tabak, kaşık gibi eşyalar çalınır ve bunlar yolda gelirken kırılır. Bu işlem gelinin baba ocağında güzünün kalmaması için yapılır (Çatalçam Beldesi).

* Güvey evine gelen gelinin bir eline dindar olması için Kur'anıkerim, diğer eline de nasipli olması için ekmek verilir. Bu ekmekten daha sonra düğüne katılanlara birer parça verilir. Ekmekten yiyenlerin baş ağrıları gider (Fotoğraf: 5) (Samsun Yöresi).

* Gelin, güvey evine geldiğinde eline katı yağ verilir. Gelin bu yağı dilinin tatlı olması ve evine bağlanması niyetiyle kapının üstüne veya yan tarafına sürer (Samsun Yöresi).

* Güvey evine girerken kötülüklerin ve şerlerin defî maksadıyla geline şişe ya da bardak kırılır (Samsun Yöresi).

* Gelinle damadın bereketli bir ömür sürmeleri için kapıdan girerlerken başlarından aşağı kuru yemiş, buğday, bozuk para gibi bolluk timsalleri dökülür (Samsun Yöresi).

* Gelin güvey evine getirildiğinde ilk çocuğunun erkek olması için kucağına erkek çocuk verilir. Yine aynı temennilerle yatağında ve çeyiz sandığında bir erkek çocuk oturtulur (Samsun Yöresi).

* Gerdek gecesi gelin, güveyin ceketinin üstünde; güvey, gelinin duvağının üstünde iki rekât namaz kılarlar. Bu gecede yapılan dualar kabul olur (Samsun Yöresi).

III.3. Damadın Bağlanması:

Gelinle güveyin evliliklerini çekemeyen veya istemeyen bazı kişilerin yaptıkları büyüler neticesinde evli çiftin cinsel ilişkiye girememesine "bağlanma" denilir. Yapılan büyüye ve eyleme de "bağlama" denilir. Bağlanma bağlamanın neticesidir.

Yuva kurmak arzusuyla yola çıkmış olan bu iki insana yapılabilecek en büyük kötülük onları büyü yaparak bağlamaktır. Halk arasında bu çeşit büyü yapmanın çok büyük günah olduğu inancı yaygındır. Bağlama niyetiyle yapılan büyülerden bazıları şunlardır.

Evlenecek çiftin nikâhları kıyılırken bağlama niyetiyle parmaktaki yüzük üç kez çıkarılıp takılsa çift bağlanmış olur.

Yine nikâh anında bağlama niyetiyle kilit, kapı, kapak gibi nesnelere kapatılırsa veya eller birbirine kenetlenirse evlenecek çift bağlanmış olur. Kapatılan nesnelere kapatılan kişi tarafından tekrar açılırsa büyü bozulmuş olur.

Gelin ve güveyin geçecekleri kapının bir yanına kilit, bir yanına anahtar konulur. Onlar kapıdan geçtikten sonra kilit anahtarla kilitlenir, denize atılırsa eşler bağlanmış olur ve bu büyü kilit denizde çürüyene kadar devam eder.

Bir başka bağlama şekli ise şöyledir: Bir parça kurşun alınır, ikiye bölünür. Bölünen parçalar kapının iki yanına konulur. Evli çift kapıdan geçtikten sonra bu kurşunlar alınır, ateşte eritilerek parçalar birbiriyle iyice karıştırılıp dondurulur. Bu çeşit büyüün çözülmesi çok zordur.

Yine bir başka bağlama çeşidinde ise kapının iki yanına kibrit kutusunun içi ve dışı konulur. Eşler kapıdan geçtikten sonra kibrit kutusunun iç kısmı kutuya yerleştirilir. Böylece eşler bağlanmış olur. Kibritin iç kısmıyla dış kısmı tekrar ayrılırsa büyü çözülür.

Diğer bir bağlama şekli ise kapının yanlarına konulan harç veya sulandırılmış toprağın, eşlerin o kapıdan geçmesinden sonra tekrar bir araya getirilip, karıştırılıp dondurulması suretiyle yapılır ki bunun da çözülmesi oldukça zordur.

Başka bir bağlama şekli ise hiç tutulmamış bıçağın kınına sokulmasıyla yapılan bağlamadır.

Düğün günü gelinin saçlarından bir tel bağlama niyetiyle düğümlense yine eşler bağlanmış olurlar.

Yörede birçok defa bu hadiseler vuku bulmuş, bu büyüye giriftar olmuş olan çift gerdek gecesi ve diğer günler bir araya gelememiş ve bu iş çoğu kez de rezillik, utanç ve ayrılıkla neticelenmiştir. Fakat insanımız bu çeşit büyülerin etkilerini ortadan kaldıracak arayışlara girmekten de geri durmamıştır. Bağlama büyülerine karşı uygulanan ters büyüler de şöyledir:

Mezardan bir mezar başlığı alınarak çiftin yatacağı yatağın altına konulursa büyü bozulur.

Demircinin örsü gelin ve güveyin etrafında üç kez dolandırılırsa büyü yine bozulur.

Diğer bir uygulama ise şöyledir: Boş un çuvalı hiç silkelmeden oklavayla birlikte yatağın altına konulur. Eşler o yatakta yattıklarında büyü etkisini kaybetmiş olur.

Bağlanma olayından erkek etkilendiği için güvey bir arı kovanının üzerinden üç defa atlatılırsa büyü yine etkisini kaybeder ve bağlama çözülür.

Büyüyü ortadan kaldırmanın en etkili yolu ise büyüü yapan kişinin yaptığı büyüü kendisinin çözmesi ve ortadan kaldırmasıdır.

Bağlama büyüü bir kez yapıldığında ondan sonra yapılan bağlama büyülerinin bir etkisi olmaz. Yani bağlamada ilk yapılan büyü etkilidir. Bu yüzden düğün sahiplerinin başkalarının büyülerini önlemek için gelinle güveyi önce kendilerinin bağlayıp gerdek gecesi büyüü çözdükleri, böylelikle başkalarının yapacakları büyülere set çektikleri de görülmektedir (Samsun Yöresi).

III.4. Evlilik Sonrasıyla İlgili İnanç ve Uygulamalar:

* Düğünden sonra güvey evine gelecek olan sıkıntı ve mutluluklar gelinden bilinir (Büyükkolpınar Köyü).

* Geline düğünden bir gün sonra mutfakta hamur açtırılır. Böylece gelinin sonradan iyi bir aşçı olması temenni edilir (Demircisu Köyü).

* Kaynana eşiğe oklava koyar. Gelin oklavayı oradan alıp yerine koyarsa iyi gelin sayılır, almazsa kötü gelin sayılır (Demircisu Köyü).

* Düğünden sonra gelinin babasına geriliğe gidilir. Dönüşte gelin baba evindeki eski elbise ve ayakkabılarını da alır, koca evine götürür. Böylece baba evinde gözü kalmamış, tamamen koca evine bağlanmış olur (Demircisu Köyü).

* Yeni evlenen geline eve bağlı kalması için kül karıştırılır (Gölalan Köyü).

* Kaleboğazı Köyü'nde yeni gelin, cin ve periler tarafından çarpılmaması için düğünden sonra kırk gün dışarı çıkarılmaz.

* Gelinin babasının evine geriliğe gidildiği zaman erkek tarafı misafir oldukları evden kaşık çalar. Bu şekilde gelin de koca evine bağlanır (Kaleboğazı Köyü).

* Kız tarafı düğünden sonra erkek tarafını ziyarete gider. Bu ziyaret sırasında erkek tarafının evinden tuz çalınır. Böylelikle o köyden de bir kızın daha sonra kendi köylerine gelin geleceğine inanılır (Kaleboğazı Köyü).

* Eve yeni gelen gelin eğer uğurluysa aile o yıl hiç sıkıntı çekmez. Fakat uğursuz ise bazı sıkıntı ve olumsuzluklara uğrar (Karakavuk Köyü).

* Yeni gelin ilk günler de pek dışarı çıkarılmaz. Çıkarıldığı taktirde kötü iyeler musallat olabilir (Tuzaklı Köyü).

* Düğünden bir gün sonra yapılan duvak merasiminde gelinin duvağı üç kez oklava ile çevrilerek kaldırılır ve bırakılır. Bu, gelinin evine ve mutfağına bağlı olması için yapılır (Toybelen Köyü).

* Yeni gelin çeşmeye ilk gittiğinde orada bulunanların su kaplarını doldurur. Gelinin doldurduğu bu su “gelin suyu”dur ve şifalıdır. Bu su ile yıkanan kişi sıtma hastalığına yakalanmaz. Gelin yine o gün çeşmenin bir tarafına katı yağ sürer. Bu, nazarı önlemek, kötü iyelerden korunmak için yapılır (Ataköy, Gölalan, Tuzaklı, Toybelen Köyü).

* Duvak günü kız tarafı geldiğinde, gelin, doğacak çocuklarının basık olmaması için onların üzerine gider (Şehir Merkezi).

* Düğünden sonra üç gün damadın ayakları gelin tarafından yıkanır, yıkama suyu da evin etrafına dökülür. Böylece bolluk olacağına inanılır (Şehir Merkezi).

* Yeni geline düğünden sonraki ilk üç gün ev süpürtülmez, dikiş diktirilmez, yemek yaptırılmaz. Aksi halde gelin ömür boyu ev işlerini bitiremez (Samsun Yöresi).

III. 5. Gelin Basığı:

Yeni evlenmiş olan gelinler kırk gün birbirlerini göremezler. Eğer görürlerse birbirlerini basarlar. Bunun neticesinde de hâlsizleşirler, uykusuz kalırlar ve çocukları olmaz. Ancak farkında olmadan karşılaşmışlarsa birbirlerine iğne veya ekmek verirler. Böylece birbirlerini basmaktan (“Gelin Basığı”na uğramaktan) kurtulurlar.

Bir de karşılaştıklarında önce kim diğerrinin ayağına basarsa, ayağına basılan gelin “Gelin Basığı”na maruz kalır. Yine yeni gelinin evine kırk gün tuz, un ve et girmez. Şayet girerse gelin yine basık olur ve çocuğı olmaz.

Basık olan bir gelinin bundan kurtulması için yedi bahçenin kırk kazığından kırk kabuk alınır ve bununla ateş yakılır. Ateşin üzeninde mum eritilir ve basık olan geline üç kez dökülür (Samsun Yöresi).

IV. ÖLÜMLE İLGİLİ YAŞAYAN HALK İNANÇLARI VE BUNLARA AİT UYGULAMALAR

Vücut organlarının tüm biyolojik fonksiyonlarını yitirmesi sonucu insan hayatının sona ermesine ölüm diyoruz. Dünyadaki bütün canlı varlıklar için ölüm kaçınılmazdır. Ölen bir insan tekrar dünyaya gelemediğı için ölümün mahiyeti ve şekli hakkında pek bilgi sahibi değiliz. Bu konuda ilâhî dinler ve din adamları ancak insanları aydınlatabilmektedir.

İlâhî dinlere göre ölüm, ahret âlemi olarak isimlendirilen boyuta geçişi simgeler. Bu anlamda ölüm ölümsüzlüğe geçişin aracıdır. Müslüman olan halkımız da her zaman ölümün hayırlısını dilemiş ve dualarına bunu da eklemiştir.

Yörede bazı hadiseler ölüm habercisi olarak yorumlanırken; ölüm vaktinin ve şeklinin de ölünün ahretteki konumunu gösterdiğine inanılır. Ayrıca ölüye duyulan sevgi ve hürmetten dolayı onun ahrette günahlarının af olması ve makamının yükselmesi için peşi sıra bazı uygulamalar da yapılmaktadır. Bu uygulamaların bazılarını İslâm Dini reddetmektedir. Yapılanlar belki bilgisizce; fakat, iyi niyetle yapılmaktadır.

Yörede ölüm öncesi, ölüm anı ve ölüm sonrası ile ilgili inanış ve uygulamalar şunlardır:

IV. 1. Ölüm Öncesiyle ilgili İnanç ve Uygulamalar:

* Bir insan yakınlarına borcunu, alacağını söylese ölümü yaklaşmış demektir (Demircisu Köyü).

* Ataköy Köyü'nde, o yıl ürün bol olursa köyde çok ölüm olacağı inancı yaygındır.

* İnsanın eceli yaklaştıkça açgözlü olur ve öyle davranır (Karakavuk Köyü).

* Demircisu Köyü'nde bir kişinin tarladan aldığı ürün epey bol olursa o kişinin o yıl öleceğine inanılır.

* Köyde hasta varken yıldızlar grup halinde kayarsa o hasta ölecek demektir (Gölalan Köyü).

* Hasta birinin iştahı aniden açılırsa bu, onun öleceğine işarettir (Gölalan Köyü).

* Bir insanın ölmeden bir yıl önce burnu düşer aşağı doğru eğilir (Şehir Merkezi).

* Bir kişinin veya hastanın yüzüne aniden güzellik gelirse bu onun öleceğine işarettir (Şehir Merkezi).

* Yürüyebilen bir çocuk yerde emeklerse o evden veya civar evlerden mutlaka cenaze çıkar (Şehir Merkezi).

IV. 2. Ölüm Anıyla İlgili İnanç ve Uygulamalar:

* Uzun müddet can çekişen kişi günahkârdır. Canı kolay çıkan kişi günahsızdır (Samsun Yöresi).

* Çok dindar bir kişi ölürken başı kibleye dönük olmazsa canını teslim etmez. Çünkü o kişi öldükten sonra kalkıp namaza duracaktır (Demircisu Köyü).

* Uzun müddet can çekişen bir kişinin üzerine incir yaprağı konular, beklediği tahmin edilen kişinin geldiği söylenir. Böylece can çekişen kişinin canını kolayca teslim etmesi sağlanır (Demircisu Köyü).

* Bir insan can çekişirken yanındakiler “Ah! Ölüyor.” diye feryat ederse o insanın ölmesi ve can çekişmesi iki gün daha uzar (Samsun Yöresi).

* Eğer bir insan ölürken uzakta yakını veya sevdiği varsa can çekişmesi uzun sürer veya gözleri açık gider (Samsun Yöresi).

* Ramazan ayında, üç aylarda, perşembe ve cuma günlerinde ölen kişiler makbul sayılır (Samsun Yöresi).

* Uzun müddet can çekişen bir kişinin yanında kırk bir yasin okunur. Bu, ya ölmesi ya da düzelmesi içindir (Şehir Merkezi).

* Çok can çekişen bir insanın üzerine çember (baş örtüsü) atılır. Eğer bir gün sonra yine ölmemişse onun çok günahkâr olduğuna inanılır (Şehir Merkezi).

IV. 3. Ölüm Sonrasıyla İlgili İnanç ve Uygulamalar:

* Dünyada herkese kötülük yapan kişileri öldükten sonra toprak kabul etmez. Onlar Kaf dağına giderler (Gölalan Köyü).

* Cenaze günü, cenaze defnedilinceye kadar birisi yıkanırsa saçlarını kepek basar. Yıkanmak için defin işlemi beklenmelidir (Gölalan Köyü).

* Tuzaklı Köyü’nde mezarlığa yeşil bir ışık (nur) indiği görülmüştür.
(Köy halkından Hayri Yıldız (66) görmüştür).

* Büyükkolpınar Köyü’nde doğum esnasında ikiz çocuklarıyla beraber ölen bir kadının öldüğü gece mezarına nur indiği görülmüştür.

* Büyükkolpınar Köyü’nde hak yiyen, meraya tecavüz eden bir adamın öldükten sonra mezarından bağırma ve inleme sesleri gelir. Bunu tüm köylü duyar.

* Çocuğu ölmüş olan bir kadın cuma günleri dikiş dikemez. Eğer dikerse ahrette kendisine su taşıyan çocuklarının su kabı delinir (Büyükkolpınar Köyü).

* Mezara su konular. Ölünün ruhu gece kalkar bu sudan içer. (Büyükkolpınar Köyü). Ya da o sudan civardaki kuşlar içer, ölüye rahmet olur (Samsun Yöresi).

* Toybelen Köyü’nde ve civarındaki yerli köylerinde bir cenaze olduğu vakit komşular cenaze evine yemek getirirler. Çünkü cenaze evinde görülmeyen kanlar etrafa bulaştığı için kaplar kullanılmaz ve dolayısıyla yemek pişirilmez. Bir gün

sonra tüm ev ve eşyalar yıkanır, temizlenir, ondan sonra olağan hayata dönülür. (Cenaze evine komşuların yemek taşıma âdeti tüm Samsun yöresinde uygulanmaktadır.)

* Kaleboğazı Köyü'nde cenaze gittikten sonra tabutun alındığı yere bereketin gitmemesi için taş konulur.

* Şehit olanların mezarına nur iner (Samsun Yöresi).

* Eğer ölen kişinin mezarı kaynar (toprak seviyesine iner), kaybolursa, o adam cehennemliktir (Kaleboğazı Köyü).

* Kaleboğazı Köyü'nde cuma geceleri ateşe un ve tereyağı atılır, helva kavrulur, tütsü yapılır. Böylece evin güzel kokması, dolayısıyla da ruhların rahatça gelmesi sağlanır.

* Cenazenin yıkandığı yerde ruhun ziyarete geleceği düşüncesiyle üç ile kırk gün arasında ışık yakılır (Samsun Yöresi).

* Mezarına yıldız akan kişi cennetliktir (Karakavuk Köyü).

* Yörede cenaze sonrası helva, ekmek dağıtılır ve buna canlılık denilir. Canlılık ölünün ruhuna şefaathane olur.

* Hanımı ölen bir erkek ikinci evliliği yaptığı gece ilk hanımının mezarına gider, su döker. Bu, ilk hanımının içinin yanmaması, üzülmemesi içindir (Demircisu Köyü).

* Demircisu Köyü'nde ölen kişilerin mezarına şişe ile su konulur. Bu su ölüye rahmet olur.

* Cenaze yıkanırken ceset titremeden öylece durursa yakında başka bir cenaze olmayacak demektir. Eğer titirse peşinden bir cenaze daha olacak demektir (Demircisu Köyü).

* Cenaze evde yalnız bırakılmaz. En az iki kişi bekler. Eğer beklenmezse ölü defin işleminden sonra mezarda hortlar (Demircisu Köyü).

* Defin için salı ve cuma günleri makbuldür (Demircisu Köyü).

* Cenaze defnedildiği akşam etrafta bir sükûnet olursa ölü günahsızdır. Eğer kurtlar ulur, köpekler havlar, gürültü çok olursa ölü günahkârdır (Demircisu Köyü).

* Yine Demircisu Köyü'nde ölü defnedildikten sonra ayakkabıları akşam olmadan dışarı atılır veya birisine verilir. Çünkü ölünün gece kalkıp gezindiğine, eğer ayakkabıları evde olursa bu eylemi gerçekleştiremeyeceğine inanılır.

* Cenaze olan mahallede o gün çamaşır yıkanmaz (Şehir Merkezi).

* Cenaze olan evde yemek yenilmez (Şehir Merkezi).

* Tuzaklı ve Gölalan köylerinde ölüye hemen abdest aldırılır. Yıkayıp kefenleneceği ana kadar bu abdestle bekletilir. Bu hadiseye “abdest verme” denilir.

* Tuzaklı, Gölalan, Ataköy ve Toybelen gibi yerli köylerinde ölünün kılamadığı namaz ve tutamadığı oruç karşılığında belli bir para ölü sahipleri tarafından fakirlere dağıtılır. Bu işi bir imam düzenler. Paranın küçük bir bölümü dağıtılan insanlarda kalır, büyük bölümü ise tekrar cenaze sahiplerine iade edilir. Bu işe halk arasında “devir işlemi” denilir.

* Yörede cenaze defnedilirken boş bekleyen tabut ters çevrilir. Bu iş yakın zamanda birisinin daha ölmemesi için yapılır.

* Yine yörede mezar doldurulurken bir kişi en az üç kürek toprak atar. Daha sonra küreği yere bırakır. Ondan sonra toprak atacak kişi küreği yerden alır. Yani kürek elden ele verilmez.

* Yörede bir kişi öldükten sonra ölümünün yedinci, kırkinci ve elli ikinci günleri kelime-i tevhit veya mevlit gibi dini törenler düzenlenir. Orada zikredilen dualar ölünün ruhuna bağışlanır.

* Cenazede sakız çiğnemek ölü eti çiğnemektir (Şehir Merkezindeki Romanlardan).

* Cenaze akşamı mevlit okutulur, helva, ekmek ve şerbet dağıtılır (Şehir Merkezindeki Romanlardan).

* Çatalçam Beldesi’nde tabutu çok ağırlaşan (ağır olan) kişinin günahlarının da fazla olduğuna inanılır.

* Yine Çatalçam Beldesi’nde cenazenin omuzlarda giderken sallanması, peşinden yeni bir cenaze olacağına işaret olarak kabul edilir.

SONUÇ:

Alan araştırma yöntemi uygulanarak ve otuza yakın kişi ile görüşülerek hazırlanan bu çalışma, halk inançlarının kaynağına inme ve onları çözümleme çalışması olmayıp, bir derleme faaliyetidir. Derlemeler Samsun merkez ve merkeze bağlı on köyde gerçekleştirilmiştir. Sahada, doğumla ilgili: 80, sünnetle ilgili: 10, evlilikle ilgili: 60, ölümle ilgili: 50 olmak üzere toplam 200 adet halk inancı derlenmiştir. Halk inançları bağlamında bakıldığında bazı köyler arasında yüzde 89’a varan bir kültür benzerliği olduğu; aralarında en az benzerlik olan köylerde ise bu oranın yüzde 65’i bulunduğu tespit edilmiştir. Bu köylerin bazılarında yaşayan halkın yöreye farklı coğrafyalardan geldiği (1878’den sonra Kafkasya’dan, 1924’ten sonra Batı Trakya’dan, 1940’tan sonra Batı Karadeniz’den) göz önünde

bulundurulursa, bu oranın yüksek olduğu ve yörede kültürel bir birlikteliğin sağlandığı görülmektedir.

Ayrıca yöreye farklı coğrafyalardan gelip yerleşen insanların, pek çok kültürel değeri buralara taşıdıkları ve yöre halkını, hatta birbirlerini etkiledikleri düşünülürse; bu çalışmanın bizlere kültür taşıyıcılığı ve kültürel etkileşim konularında da somut veriler sağladığı söylenebilir.

Resim 1. Evlenemeyenlerin nasiplerinin açılması, çocuğu olmayanların çocuğa kavuşmaları arzusuyla ziyaret ettikleri Karakavuk Köyü'nde bulunan "Uzun Gelin" yatırı. Yatırın yanında bulunan ağaca çul-çaput bağlanarak dilek dilenir ve adaklar adanır.

Resim 2. Yörede titizlikle uygulanan "çocuk kırklanması" töreninden bir görünüş.

Resim 3. Hastanebaşı Mahallesi'nde oturan Kâtibe Dinler kurşun dökme işini babaannesinden öğrendiğini ve yıllardır ailelerin “nazarlanan” çocuklarına kurşun döktürmek için kendisine geldiklerini söylüyor.

Resim 4. Sünnet töreninde “kirve” (sağ başta) sünnetçiye yardım ederken.

Resim 5. Gelin güvey evine girerken nasipli ve dindar olması için bir eline ekmek, bir eline Kur'an-ı Kerim verilir. Daha sonra bu ekmekten yiyenlerin baş ağrılarının geçeceğine inanılır.

Resim 6. Toybelen Köyü'nde bulunan ve yöre insanı tarafından "Temre Dedesi" olarak anılan bölge. Temre hastalığını iyileştirdiğine inanılan toprağın alındığı, acıyı temsilen soğan ve sarımsağın bırakıldığı yer (solda) ve bu yerin yanında her türlü dilek ve temenni amacıyla çul çaput bağlanan ağaç.

-THE TRADITIONAL BELIEFS (SUPERSTITIONS) THAT RELATED WITH BIRTH, CIRCUMCISION FEAST, MARRIAGE AND DEATH, AND THEIR APPLICATION TO THE DAILY BASIS OF PEOPLE IN SAMSUN REGION-

ÖZET:

Halk İnançları, toplum tarafından kabul edilmiş ilahî bir dinin bilinen hükümleri dışında kalan ve halk arasında yaygın bir biçimde yaşayan kabullerdir. Halk İnançları birtakım işlerin uğurlu yahut uğursuz varsayılmasına dayanır.

Anadolu da yaşayan halk inançları Anadolu halkının yaşamıyla, tarihiyle yakından ilgilidir ve halkın eylemlerine yön verici niteliktedir.

Samsun yöresinde yapılan geçiş dönemleri (doğum, sünnet, evlilik ve ölüm) ile ilgili inanış ve uygulamaları derleme çalışmaları sonucunda bu inançların sayıca çok ve halk arasında da oldukça yaygın ve etkin olduğu gözlemlenmiştir.

ABSTRACT:

The traditional beliefs, which are separated from any religious teachings, are the customs that generally accepted by public. These traditional beliefs are based on people's opinions that something's are considered as lucky or ill-omened.

The traditional beliefs in Anatolia are directly related to the life styles and history. Therefore they are highly effective in figuring out the public's actions.

In the compilation study of the traditional beliefs in Samsun region, it is observed that these traditional beliefs, especially those related with birth, circumcision feast, marriage and death are great in number, wide spread and effective among the people.

